

**Державна політика у сфері
недержавного пенсійного
забезпечення.**

**Державний нагляд за НПФ та
адміністраторами НПФ**

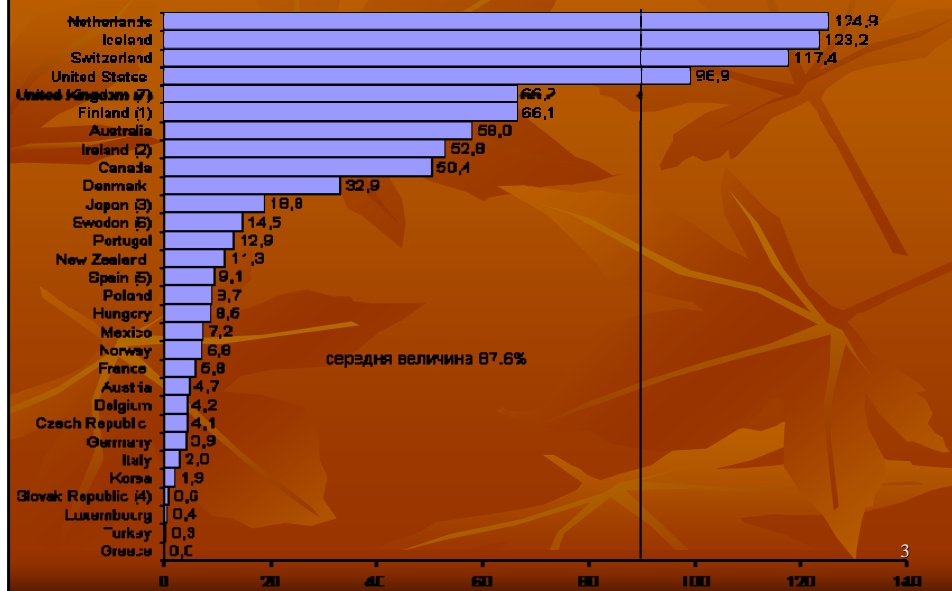
Андрій Олександрович Бахмач

Член Комісії - Директор департаменту нагляду за недержавними
пенсійними фондами

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України

**Світовий досвід вирішення
пенсійних питань свідчить,
альтернативи НПЗ – немає!**

Значення недержавних пенсійних фондів в економіці, у відсотках до ВВП

Динаміка розвитку НПФ за останні 15 років у світі

З 1990 до 2006 року вартість активів НПФ збільшилась з 3,8 трильйонів до 18 трильйонів доларів або майже в 5 разів.

Їх частка в активах інституціональних інвесторів зросла за цей час з 27,7 до 30,2%.

Такий стан розвитку НПФ дозволяє розвинутим країнам:

- забезпечити гідну старість своїх пенсіонерів;
- інвестувати в національну економіку величезні інвестиції, які забезпечують конкурентноздатність їх підприємств.

Стан розвитку НПЗ в Україні

5

Необхідність запровадження системи НПЗ в Україні:

- Незбалансованість солідарної системи, що спричиняється:
 - високим рівнем демографічного навантаження на працездатне населення. Статистика: частка пенсіонерів становить 28,6 % всього населення країни, і надалі цей показник буде збільшуватися. За даними ПФУ в 2006 році кількість пенсіонерів становила 13,49 млн. осіб
 - наявністю у значної частини працюючих пільг із сплати внесків до Пенсійного фонду України;
 - низькою заробітною платою (у третини працюючих не вища, ніж прожитковий мінімум);
 - дефіцитом коштів ПФУ на виплату пенсій, що покривається за рахунок державного бюджету (7,3 млрд. грн. - 2006 р.);
 - великою заборгованістю із сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування підприємств (1,3 млрд. грн.);
 - зростання рівня соціальної захищеності українських громадян;
- посиленої мотивації людини до продуктивної праці, результати якої гарантуватимуть їм матеріальну забезпеченість у старості;
- обмеженість бюджетних ресурсів для вирішення соціальних потреб і як наслідок – зменшення ролі держави у забезпеченні соціальних гарантій населення (світова тенденція). У 2006 р. видатки Державного бюджету України, бюджетів ПФУ та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування на соціальне страхування та пенсійне забезпечення склали 91 716,0 млн. грн.

6

Чисельність осіб пенсійного віку та загальна чисельність платників внесків (тис. осіб)

7

Україна занадто пізно залучилась до світового досвіду використання ринку недержавних пенсійних послуг для забезпечення соціальних потреб пенсіонерів та збільшення інвестиційного потенціалу країни. Якщо перші НПФ з'явилися в світі більше 100 років тому, то в Україні лише з 2004 року.

В той же час це дає можливість Україні не повторювати помилок інших країн та запровадити кращий світовий досвід. Пенсійна реформа України, яка передбачає розвиток НПЗ побудована на кращому світовому досвіді.

8

Модель НПЗ, що запроваджена в Україні Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” створює одну з найнадійніших у світі систем захисту вкладів майбутніх пенсіонерів та можливостей підтримки найбільш перспективних підприємств країни.

9

СХЕМА

захисту та обслуговування пенсійних накопичень в Україні

Механізми захисту пенсійних накопичень

- Виключність діяльності НПФ.
- НПФ – неприбуткова організація. Весь прибуток, отриманий НПФ має бути розподілений між його учасниками.
- Розмежування, відокремлення активів НПФ від активів засновників і роботодавців-платників, провайдерів НПФ.
- На пенсійні активи не може бути звернене стягнення за зобов'язаннями засновників пенсійного фонду, роботодавців-платників, провайдерів НПФ.
- Неможливість банкрутства НПФ (сума зобов'язань перед учасниками завжди дорівнює вартості його майна).
- Обов'язкове залучення до процесу адміністрування, розміщення та зберігання пенсійних коштів окремих спеціалізованих та ліцензованих компаній (ліцензування, кваліфікація спеціалістів, технічне забезпечення).
- визначені напрями, порядок використання пенсійних активів.
- Обмеження регулятором граничних тарифів на послуги провайдерів.
- три рівня контролю: державний, контроль „ринку” (зберігач, компанії з управління активами, адміністратор), внутрішній (засновники, рада, вкладники, учасники).
- диверсифікація пенсійних активів при інвестуванні.
- Зобов'язання компанії з управління активами забезпечувати мінімальну доходність на рівні офіційного індексу інфляції.

Державою створені умови для функціонування системи:

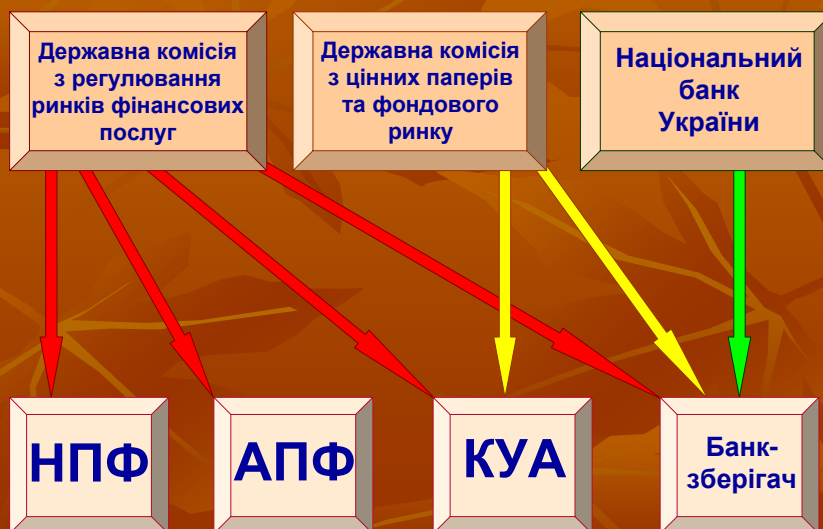
- Розроблена законодавча база – Закони України “Про недержавне пенсійне забезпечення та “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”;
- Тільки Держфінпослуг розроблено **30 підзаконних** нормативно-правових актів, якими передбачені:
 - всі процедури, необхідні для початку роботи НПФ;
 - вимоги для осіб, які входять до складу Ради НПФ та фахівців адміністраторів НПФ, запроваджена система їх навчання;
 - процедура ліцензування адміністраторів НПФ;
 - порядок ведення адміністратором системи персоналізованого обліку учасників НПФ;
 - порядок подання регулятору звітності, порядок її оприлюднення тощо.

На виконання розпорядження Уряду від 30.05.07 № 364-р реалізується план заходів щодо роз’яснення змісту та ролі НПЗ.

Постійно здійснюється:

- пруденційний нагляд, ліцензування суб’єктів, що обслуговують фонди, застосування заходів впливу до порушників, узагальнення та розповсюдження кращого досвіду роботи на ринку пенсійних послуг
- аналіз звітності з НПЗ, розробки методик (критеріїв) оцінки фінансового стану НПФ, встановлення вимог до суб’єктів, які обслуговують НПФ;
- розробка методики оцінки фінансових інструментів, які входять до складу активів НПФ, в тому числі, встановлення критеріїв інвестиційної прийнятності цінних паперів для інвестування пенсійних активів (рейтингування, ринковість тощо);
- спільно з ДКЦПФР запроваджуються та вдосконалюються критерії та вимоги для до фінансових інструментів, в які фіксуються пенсійні внески;
- впроваджується інструментарій для порівняльного аналізу доходності НПФ;
- здійснюється доопрацювання раніше прийнятих нормативних актів з питань діяльності НПФ;¹³
- спільно з іншими виконавцями доопрацьовується проект Закону “Про запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового пенсійного страхування”.

Державний нагляд за НПФ

14

НПФ: вигоди для роботодавців:

- Можливість реалізації соціальних програм.
- Підвищення ефективності кадрової політики. (диференціація пенсійних внесків).
- Створення додаткових стимулів для працівників. Можливість збільшити розмір майбутніх пенсій для працівників (можливість здійснення внесків і самими працівниками).
- Створення позитивного іміджу для керівництва підприємства.
- Одержання додаткових інвестиційних можливостей шляхом залучення коштів працівників. (інвестування у власне підприємство до 5% загальної вартості пенсійних активів – для корпоративного НПФ).
- Підтримка галузевих, регіональних, муніципальних корпоративних програм.
- Захист пенсійних коштів.
- Податкові пільги

15

Вигоди для підприємства від участі в НПО

Додаткове стимулювання працівників

Пропонувати робітникам додатково до заробітної плати соціальний пакет по пенсійному забезпеченню

Провести фактичне підвищення заробітної плати з економією по сплаті податків

Розширення інвестиційних можливостей

Залучити шляхом продажу цінних паперів підприємства в якості довгострокових інвестицій до 5% коштів НПФ, вкладником якого являється таке підприємство

Залучити шляхом цінних паперів підприємства в якості довгострокових інвестицій кошти всієї системи НПФ

Зменшення бази оподаткування

Внески підприємства до НПФ на користь своїх працівників відносяться до валових витрат в рамках встановленого законодавством відсотка від річної заробітної плати працівника

Внески підприємства до НПФ на користь своїх працівників не відносяться до фонду оплати праці, тому з них не здійснюється відрахування до Пенсійного фонду України, фонд соціального страхування на випадок непрацездатності, фонд страхування на випадок безробіття, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

Інші переваги

1. Стимулювати підвищення продуктивності праці персоналу
2. Залучити та закріпити цінні кадри на будь-якій частині виробництва
3. Розвивати у працівників почуття соціального партнерства та підтримки з боку керівництва
4. Запобігати соціальним конфліктам на підприємстві
5. Сформувати позитивний імідж і підприємства в цілому, й його керівництва

Із запізненням долучившись до світового досвіду створення ринку пенсійного забезпечення Україна прискореними темпами наздоганяє інші країни, створюючи розгалужений ринок недержавних пенсійних послуг

17

Протягом всього періоду відстежується тенденція до постійного зростання як кількості НПФ та інфраструктури, що їх обслуговує так і вкладників та учасників НПФ, а також обсягів вкладень в НПФ.

Реєстрація суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення	2004	2005	2006	I півріччя 2007
Кількість НПФ на кінець періоду	29	54	79	85*
Кількість адміністраторів на кінець періоду	21	37	41	45
Кількість компаній з управління активами НПФ (КУА)	44	75	135	218**
Кількість банків-зберігачів пенсійних активів	68	80	95	107***

* З 85 НПФ 50 вже здійснюють активну діяльність по залученню пенсійних внесків, в т.ч. 37 – більше 1 року.

** З 218 КУА 44 отримали ліцензію на управління активами НПФ, серед яких 16 надають послуги більш ніж одному НПФ.

*** З 107 банків-зберігачів 31 вже уклали договори з обслуговування НПФ, а 18 надають послуги більш ніж одному фонду.

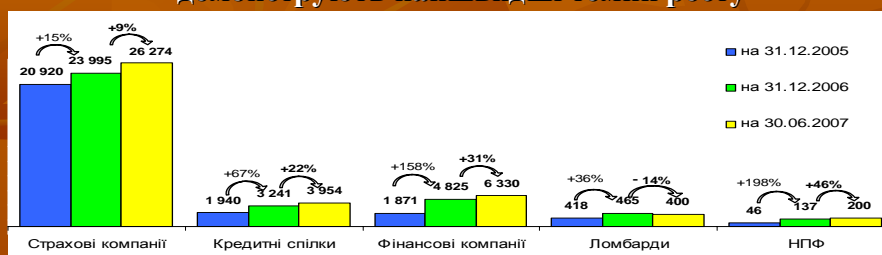
18

За кількістю суб'єктів, що надають послуги з НПЗ Україна вже переогнала ряд країн, які стартували значно раніше, але за обсягами залучених коштів ще відстає.

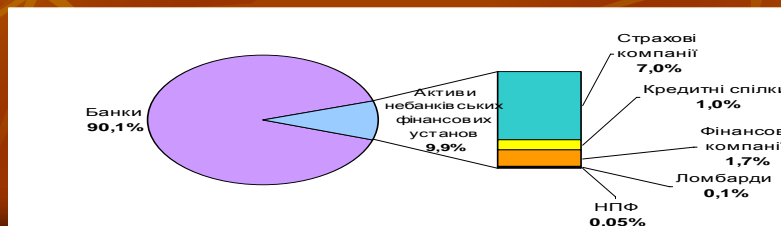
Наприклад, в Польщі працює всього 16 фондів, в Угорщині – 21, а в Чилі 80% учасників зосереджено в 5 фондах.

19

Розвиток НПФ у порівнянні з іншими ринками
Сьогодні зі всіх сегментів фінансового ринка НПФ демонструють найшвидші темпи росту

Разом з тим, ринок НПФ стартував пізніше і поки поступається іншим фінансовим ринкам

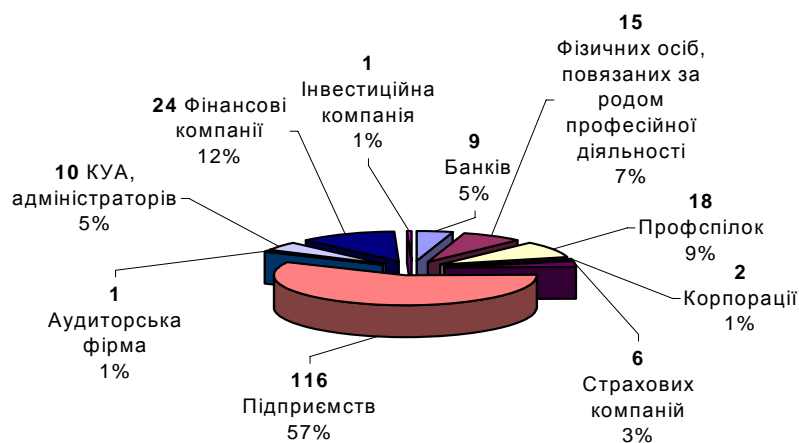

Особливості створення пенсійних фондів за видами та регіонами

21

Розподіл засновників недержавних пенсійних фондів

В цілому 198 підприємств та установ виступили засновниками НПФ та 1729 – їх вкладниками. Найбільшу активність в цьому плані демонструють підприємства реального сектору економіки, які складають 60% всіх засновників, які в числі перших зрозуміли всі переваги НПЗ.

23

Загальні тенденції функціонування НПФ (середній розмір пенсійних внесків):

- Протягом 2006 року в середньому сплачено:
- вкладниками корпоративних НПФ - 1866,5 грн.;
- вкладниками професійних НПФ – 865 грн.;
- вкладниками відкритих НПФ – 226,7 грн.

24

Поступово зростає зацікавленість до ринку недержавних пенсійних послуг іноземців

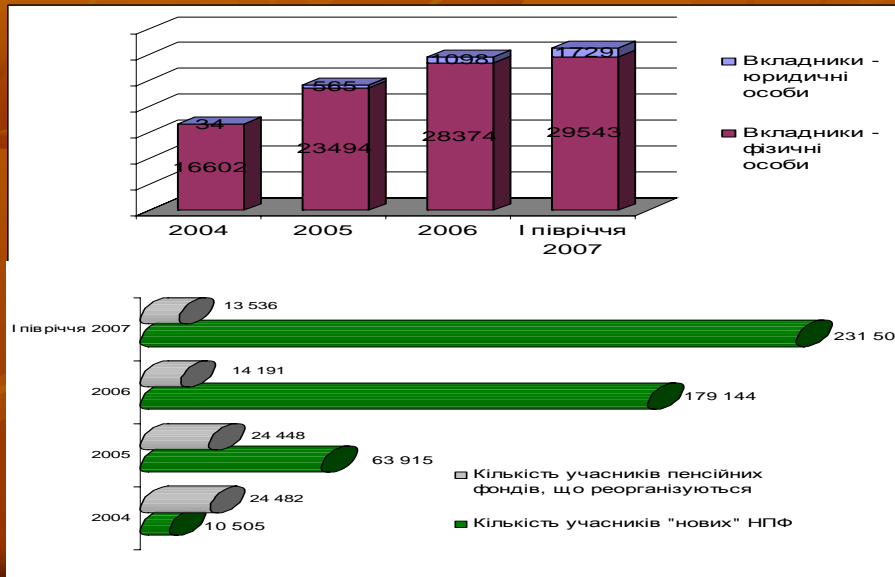
**22% статутного капіталу адміністраторів
НПФ вже належить нерезидентам.
Вступ України до СОТ та збільшення
доходів населення неминуче призведе до
подальшого посилення інтересів іноземців
до українського ринку пенсійних послуг,
що посилюватиме конкуренцію та
консолідацію цього ринку.**

25

Динаміка формування пенсійних активів та активність населення

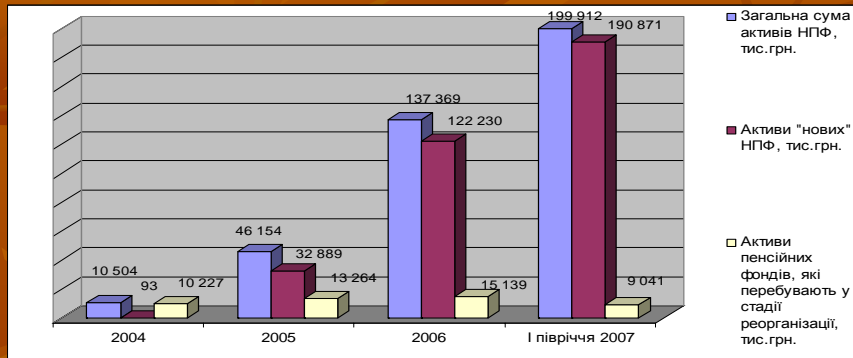
26

Загальна кількість учасників НПФ зросла з 2005 по 2007 роки в 3 рази і становить 245 тис. осіб

У розрізі вікових груп найбільшою є кількість учасників у віковій групі від 40 до 55 років – 43% та від 25 до 40 років – 35%

Накопичення активів пенсійних фондів

Динаміка формування активів недержавних пенсійних фондів у 2004-2007 роках

29

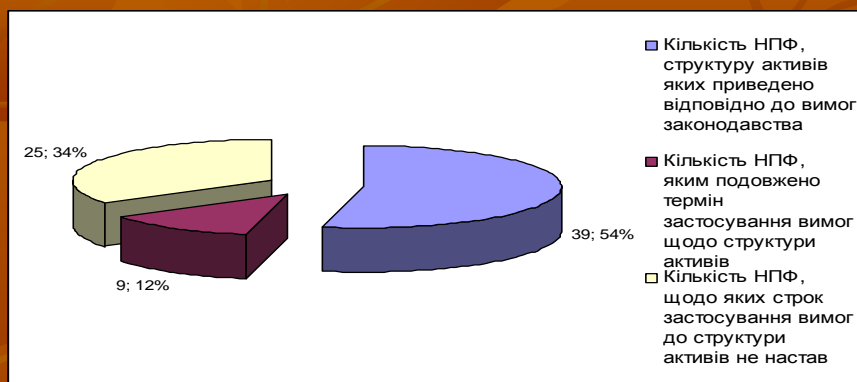
Структура пенсійних активів та якість управління ними

30

Сукупні активи НПФ, які спрямовані на інвестування за останній рік збільшилися в два і склали 185 млн. грн. Але вони ще не мають великого значення в інвестиційних процесах, що відбуваються в Україні, які забезпечили лише в 2006 році інвестиції в основний капітал в сумі 125 млрд. грн.

31

Дотримання вимог щодо диверсифікації активів

На середину поточного року 39 фондів (54 %) вже виконали високі вимоги щодо структури активів

32

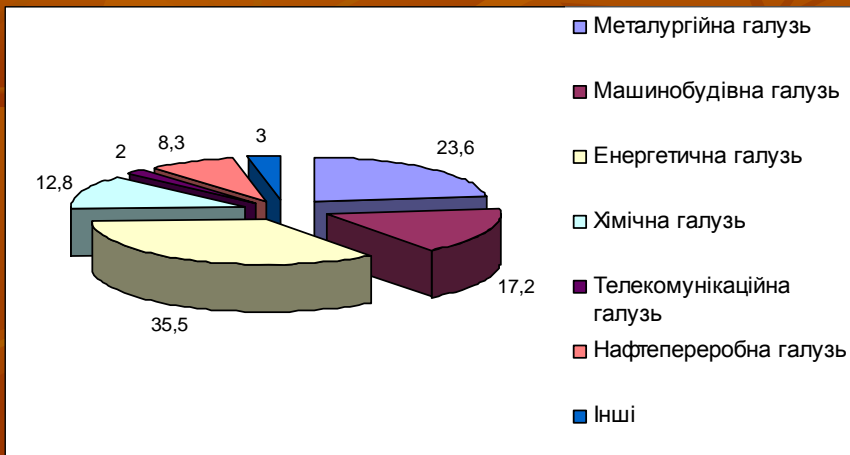
Напрямки розміщення пенсійних коштів	Розміщення інвестицій, тис. грн.	Частка розміщених інвестицій, % від інвестиційного портфелю	Встановлені нормативи відповідно до законодавства, % від загальної вартості пенсійних активів
Банківські депозитні рахунки та ощадні сертифікати	56741,5	35,3	40
Придбання або додаткове інвестування в цінні папери, доходи за якими гарантовано КМУ	2073,1	1,3	50
Придбання або додаткове інвестування в цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою Міністрів АРК, та облігації місцевих позик	1914,0	1,2	20
Придбання або додаткове інвестування в облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	66338,2	41,3	40
Придбання або додаткове інвестування в акції українських емітентів	19997,9	12,4	40
Придбання або додаткове інвестування в цінні папери іноземних емітентів	0	0	20
Придбання або додаткове інвестування в іпотечні цінні папери, визначені законодавством	20,3	0,01	40
Придбання або додаткове інвестування в об'єкти нерухомості	2533,9	1,6	10
Придбання або додаткове інвестування в банківські метали	3600,7	2,2	10
Придбання або додаткове інвестування в інші активи, не заборонені законодавством	4998,7	3,1	5

33

Переважаюча частина пенсійних активів поки що залишається на банківських депозитах, середня ставка за якими складає біля 14 %, але ця частка поступово зменшується з 64% в I кварталі 2006 року до 35% в 2007 році. 81% депозитних вкладів розміщено строком від 1 до 3 років, решта – до 1 року.

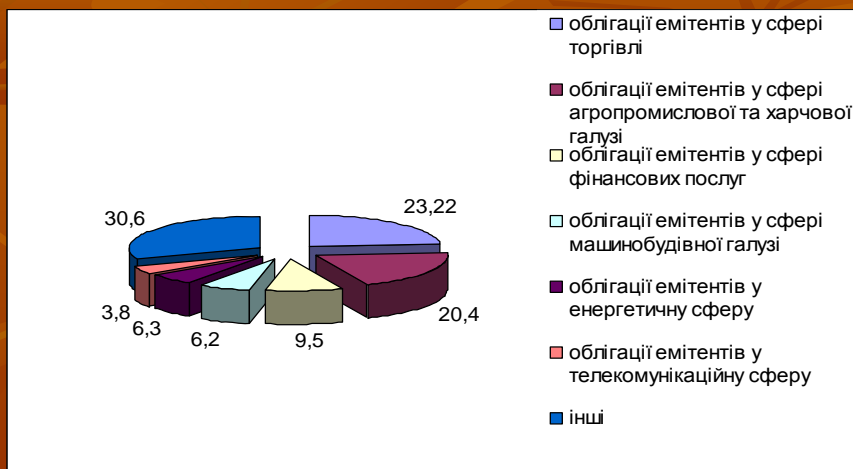
34

Структура вкладень в акції українських емітентів за галузями

35

Структура вкладень в корпоративні облігації за галузями економіки

36

Привертає увагу низький рівень інвестування пенсійних активів в державні боргові цінні папери (1,3%). Для порівняння, в Угорщини більше 70%, в Болгарії та Польщі – біля 50%. Така ситуація пов'язана з низькою доходністю українських державних цінних паперів, яка не перекриває рівень інфляції в Україні

37

Сукупний дохід НПФ Динаміка зростання внесків та інвестиційного доходу

	2005	2006	I півріччя 2007
Сукупний дохід від інвестування пенсійних активів, тис. грн.	9 709,4	22 193	37 626,5
Розмір залучених пенсійних внесків, тис. грн.	36 444,9	119 743,5	181 975,8
Динаміка зростання сукупного інвестиційного доходу від інвестування пенсійних активів	21%	17,2%	20,7%

Консолідована доходність на ринку пенсійних послуг в 2006 році склала 10,4% в I півріччі 2007 року – 8%.

Звертає на себе увагу великі розбіжність індивідуальної доходності пенсійних фондів, що пояснюється як різною якістю управління активами з боку КУА, так і різною методикою обрахунку цього показника.

Витрати, які відшкодовуються за рахунок пенсійних фондів

➤ За I півріччя 2007 року вони склали 11,4 млн. грн. або 5,7 від загальної суми активів.

Склад витрат:

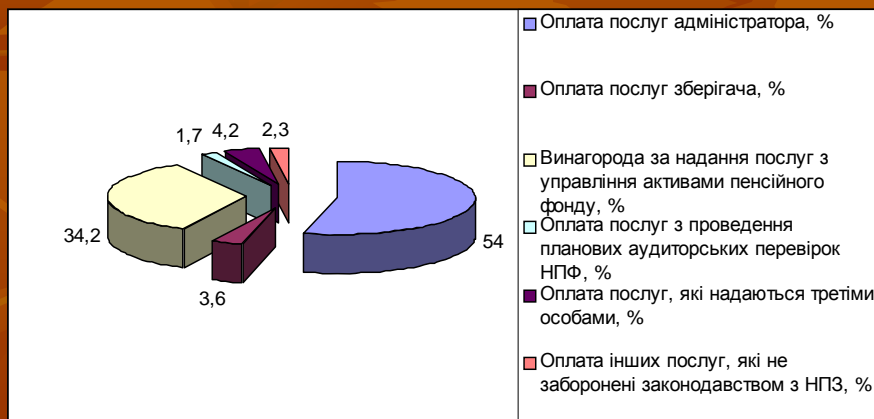
6 млн. грн. або 53% витрат припадає на оплату послуг адміністратора.

3,7 млн. грн. або 32% припадає на оплату послуг КУА.

0,27 млн. грн. або 2% – на оплату послуг банка-зберігача.

39

Структура витрат НПФ

40

Актуальність НПФ сьогодні:

- Належний досвід функціонування НПФ є однією з передумов введення в Україні II рівня пенсійної системи - накопичувальної складової.
- запровадження планується, починаючи з 2009 року.
- **Проект ЗУ „Про запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування та внесення змін до деяких законодавчих актів України” (р.н. 2854 від 29.12.06). Стан підготовки:** прийнятий ВРУ у I читанні, доопрацьовується міжвідомчою робочою групою, створеною Мінпраці.
- Законопроект передбачає можливість для застрахованої особи переводити пенсійні кошти на III рівень – до НПФ (пропозиція Держфінпослуг – через 3 роки після запровадження перерахування внесків до НФ, Мінпраці – через 11 років).
- Статистика (за даними Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення) кількість застрахованих осіб – близько **8,4** млн. осіб. За прогностичними даними тільки протягом 1-го року запровадження II рівня будуть залучені близько **3 млрд. грн.**

41

Актуальність НПФ сьогодні:

Введення обов’язкової професійної пенсійної системи:

- **Проект ЗУ „Про обов’язкову професійну пенсійну систему” (р.н. 2167 від 14.10.06р.).**
- передбачає обов’язкове пенсійне забезпечення працівників, які зайняті на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, або на посадах і професіях, які дають право на призначення пенсії на пільгових умовах чи за вислугу років.
- буде здійснюватися шляхом відрахування пенсійних внесків роботодавцями на користь працівників до корпоративних та професійних НПФ.
- статистика: за даними Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення кількість учасників – **1,5 млн. осіб**, за даними Мінстату – **940 тис. осіб.**

42

**На скільки успішно буде надалі
просуватися пенсійна реформа та
розвиватися ринок пенсійних послуг,
залежить від позиції керівників
підприємств та установ, їх розуміння
можливостей, які надає їм та їх
трудовим колективам нова пенсійна
система.**

**Сподіваємося на плідну співпрацю з
Вами у вирішенні цієї важливої
соціально-економічної проблеми.**

43